

INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TALABALARNING LEKSIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH

Nigmatova N.M.

Buxoro Turkiston yangi innovatsiya instituti talabasi

Annotatsiya: Maqolada innovatsion texnologiyalar yordamida talabalarning leksik kompetensiyasini shakllantirish haqida keng ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion, texnologiya, kontsepsiyasi, leksik, retseptiv.

Kirish: Oliy ta'limning zamonaviy kontsepsiyasi o'z ichiga oladi umumiy madaniy va kasbiy xarakterdagi va faoliyatning tegishli yo'nalishlarida zarur bo'lgan asosiy vakolatlar majmui asosida ta'lim madaniyatini tashkil etish. Zamonaviy sharoitda talabalar oldida turgan vazifalar nutq faoliyatining barcha turlarini o'zlashtirish, shuningdek, kasbiy muloqot ko'nikmalarini egallash kabi kasbiy lug'at asosida shakllanadi.

Asosiy qism: Chet tilining leksik kompetensiyasi kasbiy va kommunikativ kompetensiya. Ularni dinamik birlik deb hisoblash mumkin: leksik kompetensiya talabalarning kommunikativ faoliyati jarayonida shakllanadi va leksik kompetensiyaning rivojlanishi bilan takomillashadi, ya'ni ularning shakllanishi hisoblanadi o'zaro bog'liq. Kasbiy leksik kompetensiya talabalarning tegishli lug'at, uning asosida shakllangan ko'nikma va malakalarni, bilim nutq tajribasini kelajakdagi kasbiy faoliyati bilan bog'liq turli vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini ifodalovchi yaxlit tushunchadir.

Leksik kompetensiya - bu o'quvchilarning so'zning kontekstual ma'nosini aniqlash, uni boshqa tillar bilan taqqoslash qobiliyatidir.

Leksik kompetensiyaning texnologiyalari. Birinchi navbatda innovatsion ta'lim jarayoni qanaqa komponentlarga asoslanganligini ko'rib asoslab chiqadigan bo'lsak, innovatsion ta'lim texnologiyalari uchta asosiy komponentga asoslanadi:

1. Zamonaviy, yaxshi qurilgan tarkib, uning asosi tadbirkorlik faoliyatining hozirgi voqeligiga javob beradigan kasbiy faoliyatdagi vakolatlardir. mazmuni zamonaviy aloqa vositalari orqali uzatiladigan turli multimedia materiallarini o'z ichiga oladi.

2. O'qitishda zamonaviy, innovatsion usullari qo'llash. Bunday usullar bo'lajak mutaxassisning kompetensiyalarini shakllantirishga, o'quvchilarni faol o'quv va amaliy faoliyatga jalb etishga, o'quv jarayonida tashabbus ko'rsatishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. O'quv dasturlarini passiv assimilyatsiya qilish istisno qilinadi.

3. Ta'lim jarayonida zamonaviy infratuzilmaning mavjudligi. U ta'limning yangi

shakllari va usullarini, xususan, masofaviy ta'limni qo'llashga yordam beradigan axborot, texnologik, tashkiliy va kommunikatsiya komponentlariga asoslanishi kerak.

Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni, yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan holda tamoyillar belgilanadi. Shuning uchun ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan va qo'llanilishi kerak bo'lgan innovatsion texnologiyalarni ta'lim sohasidagi faoliyatini doimiy ravishda rivojlantirib, ularni turlaridan kengroq foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirib borish ko'zlangan eng oliy maqsad hisoblanadi.

Leksik mahorat ostida leksik birlikni uning ma'nosi va tilning boshqa leksik birliklari bilan birikmasidan kelib chiqqan holda tanlashning sintezlangan jarayonini tushunish odatiy holdir. Bundan tashqari, leksik ko'nikmalarning asosini so'z va iboralar shaklida harakat qiladigan leksik dinamik bog'lanishlar tashkil qiladi. Lug'at nutqning asosiy qurilish materiali bo'lganligi sababli, ya'ni, uning mazmun tomoni, keyin chet tilining lug'atini o'zlashtirish barcha nutq qobiliyatlarini rivojlantirishning asosiy shartidir. Bundan kelib chiqadiki, leksik malakani o'rganish yakuniy maqsad emas, balki nutq faoliyatining barcha turlarini o'rgatish vositasidir. Chet tilini o'zlashtirish doirasidagi leksik mahorat muammosini ko'plab tadqiqotchilar ushbu malakaning murakkabligi va tuzilishini ko'rsatadilar. Tadqiqotchi I.N. Dmitrusenko leksik malakaning uchta asosiy komponentini belgilaydi:

- 1) leksik birlikni xotiradan esga tushirish;
- 2) leksik birlikning oldingi va keyingi birliklar bilan birikmasi;
- 3) leksik birlikni tanlashning kontekstga muvofiqligini aniqlash.

Leksik mahoratning alohida komponentlarini hisobga olish katta ahamiyatga ega, chunki ular o'qitishning optimal usullarini tanlashda, shuningdek, chet tilini o'rganish doirasida leksik ko'nikmani shakllantirishga mo'ljallangan leksik birliklarni tanlashda namoyon bo'ladi.

Leksik malakalar odatda ikki guruhga bo'linadi:

- 1) mahsuldor leksik malakalar, ya'ni. Nutq va yozishda so'zlarni tanlash va ishlatish ko'nikmalari.
- 2) retseptiv leksik qobiliyatlar, ya'ni o'qish va tinglashda so'zlarni tanib olish va tushunish ko'nikmalari.

Leksik malaka shakl va ma'no bog'lanishiga asoslanadi va uning mohiyati shundan iboratki, o'quvchilar ongida idrok etilayotgan so'z yoki uning shakli bir zumda o'z ma'nosini keltirib chiqaradi.

Aksincha, kerakli qiymat mos keladigan shakini chaqiradi. Shu munosabat bilan leksik mahoratni rivojlantirish doirasida lug'atning semantik komponentini hisobga olish katta ahamiyatga ega. Lug'atning semantik tarkibiy qismlari "uning tuzilishini tashkil etuvchi qiymatlardan ko'ra ko'proq kasr birliklari" deb tushuniladi-

ular ushbu standartlarning tashuvchilari [aks etilgan haqiqatda ma'lum jihatlar bilan ajralib turadigan ideal o'lchov standartlari) va muvofiqlik aks ettirilgan ob'ektning voqelik belgilarining mavjudligi ushbu ob'ektni so'z bilan ifodalashga imkon beradi"

Leksika - bu ularga funksional jihatdan o'xshash so'zlar va leksik birliklarning birikmalari. Ikkinchisi, narsa, hodisa, o'z belgilarini, turg'un iboralarni yoki boshqa til birliklarini nomlashga qodir bo'lgan so'zlar, shuning uchun "leksik birlik" va "so'z" tushunchalari sinonim bo'lib, bu yerda ular bir-birini almashtirib turadi. Adabiyot professional lug'at uchun asos bo'lib xizmat qiladi va talabalar bu haqda gapiradilar kasbiy sohada, ularning sohasida muayyan lug'atni o'zlashtirish mutaxassislik, asosan mumkin bo'lgan atamalardan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Abduazizov va boshqalar. Ingliz tili amaliy fonetikasi. -T., O'qituvchi, 1992.
2. Atayeva N. va bosh. Umumiy pedagogika.-T., Fan va texnologiya, 2001.
3. Abdurahmonov G. O'zbek tili grammatikasi. Toshkent. O'qituvchi1996.
4. Alexander Yaroslavovich Danyluk & Alla Arkadieвна Faktorovich. The Meaning Behind Concepts in Different Subject Disciplines and Cultures: Reflections on developments of Europe and of European Secondary Education, online journal "International Dialogues on Education: Past and Present". December 2017 (www.ide-journal.org).
5. Ibragimov, X., & Sh, A. (2008). Pedagogika nazariyasi (darslik). T.: Fan va texnologiya, 288.
6. Ибраимов, Х. И. (2018). Креативность как одна из характеристик личности будущего педагога. Наука, образование и культура, (3 (27)).
7. Хонимкулова, М. Х. К., & Ибраимов, Х. И. (2018). Необходимость изучения иностранных языков: теория и практика. Вопросы науки и образования, (27 (39)).
8. Ibragimovich, I. K. (2020). Theoretical and methodological basis of quality control and evaluation of education in higher education system. International journal of discourse on innovation, integration and education, 1, 6-15.